

De Vogelwarte Helgoland

Door Dr. M. F. Mörzer Bruijns
en A. Timmerman

Het zwaartepunt van het wetenschappelijk werk verricht op de „Vogelwarte Helgoland” valt als van ouds op het onderzoek van de vogeltrek en vooral op het ringonderzoek.

De Vogelwarte werkt met een 1000-tal ringers, verspreid over Noord- en Midden-Duitsland. Het contact met deze medewerkers wordt onderhouden door één van de stafleden. Dit staflid ringt zelf alle vogels gevangen in de vangapparaten in de omgeving van het instituut. Hij legt zich vooral toe op enkele soorten. Thans *frater* en *oeverzwaluw*. De terugmeldingen worden verwerkt op ponskaarten. Deze zijn in de plaats gekomen van het tot voor kort gebruikte gewone kaartsysteem. Thans bestaat daardoor de mogelijkheid de terugmeldingen te selecteren o.a. volgens soort, ringplaats, tijd van ringen, vindplaats, tijd van terugmelding, leeftijd, geslacht, afstand ringplaats-vindplaats, trekrichting, doodsoorzaak etc. Het overbrengen van de gegevens van de oude kaarten op de ponskaarten geschiedt door een atzonderlijke kracht, die voor dit doel speciaal is aangesteld voor de tijd van enkele jaren.

Om zoveel mogelijk soorten in het ringonderzoek te kunnen betrekken, verzamelt het instituut gegevens over vangmethodes in binnen- en buitenland. Er is reeds veel bekend, maar men stuit toch nog steeds op nieuwe methodes. Het instituut interesseert zich zeer voor vangmethodes in Nederland b.v. van ganzen met netten en van de *houtsnip* met de flouw.

Het registreren van de ringgegevens geschiedt door enige daarvoor aangestelde administratieve krachten. Het uitwerken geschiedt gewoonlijk per soort. Dit wordt voor zover mogelijk ter hand genomen door een van de vaste medewerkers van het instituut en verder door biologen, die tijdelijk aan het instituut zijn verbonden. Zo worden thans b.v. de *grote stern* bewerkt als zuiver wetenschappelijk onderzoek en de *spreeuw* in opdracht van het ministerie van Landbouw van Nedersachsen. De resultaten van dit laatste onderzoek zullen de

grondslag vormen voor de *spreeuwen*-bestrijding in N.W. Duitsland.

De „Vogelwarte Helgoland” heeft niet alleen de zorg voor het ringonderzoek, maar fungeert ook als „Zentralstelle für Seevogelschutz”. Dit houdt onder meer in het verrichten van onderzoek, nodig voor het beheer (bescherming of bestrijding) van alle kustvogels (meeuwen, sterns, steltlopers, eenden, ganzen, zwanen).

Het instituut organiseert in dit verband de bewaking van de broedterreinen op de Waddeneilanden en elders. Als bewakers worden o.a. studenten aangehouden, die dan tevens broedvogeltellingen verrichten en andere waarnemingen doen o.a. met het oog op de *zilvermeeuw*bestrijding, het stookolievraagstuk etc.

Een speciaal deel van het kustvogelonderzoek is het ethologische werk van de tegenwoordige directeur van het instituut Dr. F. Goethe. Deze bestudeert een kleine kolonie van vrij levende *zilvermeeuwen*, dicht bij het instituut en in aansluiting daarop, de gedragingen van een aantal verwante rassen van *zilvermeeuwen* en *kleine mantelmeeuwen*, die in volièeres worden gehouden.

Een ander ook voor Nederland zeer interessant onderzoek is dat van een vrij grote *kieviten*populatie in de omgeving van Wilhelmshaven. Alle vogels van deze populatie zijn of worden geringd en geregeld teruggevangen waardoor allerlei bijzonderheden van populatieverloop, plaatstrouw etc. kunnen worden bestudeerd, die op andere wijze onmogelijk kunnen worden nagegaan.

Het jaarlijks terugkerende onderzoek van stookolieslachtoffers van de Noord- en Oostzeekust houdt direct verband met de vogelbescherming. Eveneens van belang voor de vogelbescherming, maar bovendien ook voor de jacht is het werk, dat de Vogelwarte verricht als centrale organisator voor Duitsland van de maandelijks internationale waterwildtellingen van eenden, ganzen en zwanen. Deze tellingen worden sedert 1948 georganiseerd door het International

(Vervolg van blz. 103)

Wildfowl Research Bureau te Londen. Voor Nederland verzorgt 't I.T.B.O.N. te Arnhem deze tellingen.

Een onderzoek met een meer fysiologisch karakter wordt aan de Vogelwarte verricht door een andere bioloog-gast-medewerker. Deze registreert met behulp van fotocellen en elektrische telapparaten de dagelijkse en nachtelijke activiteiten van in volière's gehouden *bonte strandlopers*, ten einde hun natuurlijke trekdrang te leren kennen. Een vergelijkbaar onderzoek wordt gedaan om meer te weten te komen omtrent het voedsel zoeken als onderdeel van het dagritme.

Tenslotte experimenteert men op de Vogelwarte met een oorspronkelijk kunstmatig gevormde, maar vrij levende kolonie *Turkse tortels*, waarvan alle oude en jonge vogels zijn geringd. Men verwacht op den duur te kunnen nagaan hoe de verbreiding van deze soort uit een bepaalde kern in zijn werk gaat.

Alles bijeen genomen worden er aan het Institut für Vogelforschung „Vogelwarte Helgoland“ interessante onderzoekingen gedaan, die op vele punten nauw aansluiten bij wat er in Nederland gebeurt. Het loont de moeite daarvan kennis te nemen.